

**Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na pɔpɔni o pa
EFEEZI TIINƏ tun
Tɔnɔ kɔlɔ Pooli na pɔpɔni o
pa Efɛɛzi tiinə tun na bri
dɔbam kɔlɔ tun mu tuntu**

Pooli deen pɔpɔni tɔnɔ kuntu o pa We nɔɔna balu na wɔ Efɛɛzi ni tun mu. O pɔpɔni o bri We cɔga kam mu, si ku zani We nɔɔna bam maama. O na pɔpɔni tɔnɔ kum maɲa kalu tin, o wɔ pɔna digə ni mu.

Pooli pɔpɔni o bri ni, ku loori We na wɔ ku lugu tin, DI maɲi DI li wɔbɔɲa si DI pa Zezi Krisi mu taa yi wənu tɔlɔ maama na wɔ weyuu ni di tɔga banja ni tin Yuutu (Efɛɛzi 1:10).

Pooli de yigə o ku We le di wo-ɲunnu tɔlɔ maama DI na pɛ dɔbam DI Bu Zezi Krisi ɲwaanɔ tin. O ma bri We na kuri DI nɔɔna yi DI yagi ba lwarim DI ma cɛ-ba DI pa ba ji DI biə Zezi tɔbɔni dɔm ɲwaanɔ te tin. Kuntu, balu maama na ku ba wɔ-dɔdɔa di Zezi tin, ku na yi Zwifə di dwi-ge tiinə di, ba laan jigi dwi dɔdɔa mu (pɔɔrim 1-3).

O ma daari o loori balu maama na sɛ Zezi tin, si ba taa ɲwi ku maɲi di ɲwi-dɔɲa kalu We na pɛ-ba tin. Bɛɲwaanɔ, We na vri DI nɔɔna lwarim di tɔbɔni wɔni tin, ku yi zaani mu, ba na ku ba wɔ-dɔdɔa di Zezi Krisi tin ɲwaanɔ. Ku daari, ba nan maɲi si ba taa ku DI wɔbɔɲa na lagi te tin ba ɲwia maama wɔni, ku na yi baara di ba kaana

laɲa nɪ, kʊ na yɪ kwə dɪ ba biə laɲa nɪ, kʊ na yɪ nɔɔna dɪ ba yum tiinə laɲa nɪ (pɔɔrim 4-6).

Pooli kwe wəənu tɪtɔ nyɪnyɔɔɔ mʊ o ma maɲɪ o brɪ Wɛ nɔɔna na yɪ dwi didɔba te tɪn:

- Dayigə woɲo, o brɪ nɪ Zezi nɔɔna bam nyɪ dɪ nɔɔnɔ yɪra mʊ te, yɪ Zezi laan nyɪ dɪ yɪra yam yuu (1:22-23).
- Bɪle woɲo, o brɪ nɪ Zezi nɔɔna bam nyɪ dɪ digə mʊ te, yɪ Zezi nyɪ dɪ kandwɛ dɪlɔ na paɪ digə kam zɪga lana tɪn (2:20-22).
- Bɪtɔ woɲo, o ma brɪ nɪ Zezi nɔɔna bam nyɪ dɪ kaanɪ mʊ te, yɪ Zezi laan nyɪ dɪ o barɔ (5:21-33).

¹ Amɔ Pooli wɔlɔ Wɛ na kuri dɪ Dɪ tɪtɪ wɔbɔɲa sɪ a taa yɪ Zezi Kɪsɪ tɪntɔɲnɔ tɪn mʊ pɔpɔnɪ tɔnɔ kuntɔ. A pɔpɔnɪ sɪ a pa abam balɔ na yɪ Wɛ nɔɔna yɪ á zɔvɪ Efɛɛzi nɪ tɪn, abam balɔ na kɪ á wɔ-dɪdɔba dɪ Zezi Kɪsɪ tɪn.

² Dí Kɔ Wɛ dɪ dí Yuutu Zezi Kɪsɪ wɔ pa abam yazurə dɪ yu-yoɲo.

Wɛ na zəni Dɪ biə te tɪn

³ Dí zuli-na Wɛ dɪlɔ na yɪ dí Yuutu Zezi Kɪsɪ Kɔ tɪn. Dɪbam na ɲwɪ dɪ Zezi Kɪsɪ tɪn mʊ pɛ Wɛ kɪ dɪbam lanyɪranɪ. Dɪ ma pa dɪbam wo-ɲɔnɔ tɪlɔ maama na yɪ Dɪ Joro kʊm nyɪm yɪ tɪ nuɲɪ Dɪ sɔɲɔ kʊm nɪ tɪn. ⁴ Kʊ na loori sɪ Wɛ kɪ lɔɔɔ baɲa tɪn, Dɪ maɲɪ Dɪ da yigə Dɪ kuri dɪbam mʊ sɪ dí taá yɪ Dɪ nɔɔna Zezi Kɪsɪ ɲwaanɪ, sɪ dí taá jɪɲɪ wɔ-poɲo Dɪ yigə nɪ, sɪ dí yɪ tusi. ⁵ Wɛ na soe dɪbam tɪn ɲwaanɪ mʊ Dɪ wuuri Dɪ kɪ Dɪ wɔbɔɲa nɪ, sɪ Dɪ pa dí tɔɲɪ dí jɪ Dɪ biə Zezi Kɪsɪ ɲwaanɪ. ⁶ Kuntɔ, dí zuli-na Wɛ, Dɪ pɛɛrɪ dɪm

na yi kamunu yi dɪ ba jigi doŋ tin ɲwaani. Dɪ kwe-dɪ Dɪ pa dɪbam zaani, Dɪ Bu-sono Zezi na vɪ dɪbam lwarɪm wɔni tin ɲwaani mu.

⁷ Ku yi Zezi Krisi na tɪga yi o jana nunɪ tin ɲwaani mu o mɛ o ɲwi dɪ lwarɪm dɪm jini, sɪ ku pa Wɛ yagi dɪ lwarɪm Dɪ ma ɛɛ dɪbam. Mu Wɛ na kɪ te Dɪ brɪ Dɪ zaani dɪm na tiini dɪ dagɪ te, ⁸ yi Dɪ ma-dɪ Dɪ zɔni dɪbam ku ja gaali. Dɪ ma pa dɪ na swan dwi maama dɪ wɔbɔɲ-ɲɔna lanyirani. ⁹ Dɪ ma pa dɪ lwarɪ Dɪ ɛɪga kalɔ deen na sɛgi tin. Mu wɔŋo kulɔ Dɪ na maɲɪ Dɪ li wɔbɔɲa sɪ Dɪ tɔgi Zezi Krisi ɲwaani Dɪ kɪ tin. ¹⁰ Wɛ nan bɔɲɪ sɪ, maɲa kam Dɪ na lagi tin na yi ka ti, Dɪ wɔ pa Dɪ wɔbɔɲa sɪni ya kɪ, sɪ wəɲnu maama la daani sɪ Zezi Krisi taa yi ti yuutu, ku na yi wəɲnu tɪlɔ na wɔ weyuu ni dɪ tɪga baɲa ni tin maama.

¹¹ Ku yi Zezi Krisi ɲwaani mu Wɛ kuri dɪbam sɪ dɪ taá yi Dɪ nɔɔna. Kɔntɔ mu yi kulɔ Wɛ na maɲɪ Dɪ kɪ Dɪ wɔbɔɲa ni sɪ Dɪ kɪ Dɪ pa dɪbam tin. Dɪntɔ mu yi dɪlɔ na paɪ wəɲnu maama sɪni ti kɪ yi ti tɔgi Dɪ wɔbɔɲa na lagi te tin. ¹² Ku nan yi dɪbam balɔ na de yigə dɪ jigi tɪna dɪ Zezi Krisi tin mu Wɛ deen kuri, sɪ dɪ taá ɲwi te na wɔ pa Dɪ na zulə Dɪ zaani kamunu kum ɲwaani tin. ¹³ Kɔntɔ, abam balɔ dɪ laan na tu á se Wɛ ɛɪga kam tin, abam ni Wɛ kwər-ywəŋə kalɔ na pɛ á na vɪm lwarɪm wɔni tin, yi á kɪ á wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi Krisi. Á na ɲwi dɪd-o kɔntɔ tin, Wɛ ma kɪ Dɪ Joro kum á bɪcara ni, nɪnɛɛni Dɪ na maɲɪ Dɪ go ni sɪ Dɪ kɪ te tin, sɪ ku taa yi nyɪnyɔɔ kulɔ na brɪ ni á yi Dɪ nɔɔna tin. ¹⁴ Wɛ na pɛ dɪbam Dɪ Joro kum tin, ku pɛ dɪ lwarɪ ni dɪ laan wɔ

ba dí na wo-laarɔ tɪɓ maama Wɛ na bɔŋɪ sɪ Dɪ pa dɪbam tɪn, sɪ dí taá cɛgi sɪ kɔ vɔ kɔ yɪ maŋa kam Wɛ na wó ba Dɪ jɔŋɪ dɪbam balɔ maama na yɪ Dɪ nɔɔna tɪn, yɪ kɔ maama wó pa Wɛ na zulə zanzan.

Pooli na loori Wɛ o pa Efɛɛzi tiinə te tɪn

¹⁵ Wɛ na kɪ te maama Dɪ pa abam tɪn ŋwaanɪ mɔ, a kɪ Dɪ le abam ŋwaanɪ maŋa maama. A ni abam ŋwa ni á tɔgɪ dí Yuutu Zezi dɪ á wɔ-dɪdɔa, yɪ á kwəri á soe Wɛ nɔɔna bam maama. ¹⁶ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ a yəni a kɪ Wɛ le, yɪ a kwəri a loori-Dɪ a pa abam. ¹⁷ A loori dí Yuutu Zezi Krisi Ko Wɛ dɪɓ na jɪgɪ paari-zulə tɪn, sɪ Dɪ pa Dɪ Joro kɔm zəni abam sɪ á taá jɪgɪ wɔbɔŋ-ŋɔna, sɪ Dɪ vɪrɪ abam sɪ á wanɪ á lwarɪ Dɪ na yɪ wɔɓɔ tɪn. ¹⁸ Amɔ loori Wɛ sɪ Dɪ pa á wɔ vɪrɪ, sɪ á wanɪ á lwarɪ Dɪ na kuri abam sɪ á taá jɪgɪ tɪna yalɔ Dɪ tee ni tɪn, sɪ á daari á lwarɪ Dɪ wo-laarɔ tɪm na tiini tɪ daga yɪ tɪ ba jɪgɪ donɪ te. Dɪ tɪŋɪ-tɪ sɪ Dɪ ba Dɪ kwe Dɪ pa balɔ na yɪ Dɪ nɔɔna tɪn mɔ. ¹⁹ Amɔ ta loori Wɛ sɪ Dɪ pa á lwarɪ Dɪ dam dɪm na daga dɪ ja gaalɪ te, yɪ Dɪ ma-dɪ Dɪ zəni dɪbam balɔ maama na sɛ-Dɪ tɪn. Dɪ dam-fɔrɔ kɔm kɔntɔ mɔ Dɪ mɛ Dɪ tɔŋɪ tɪtɔŋ-kamunə yam. ²⁰ Dam dɪm kɔntɔ mɔ Dɪ mɛ Dɪ bi Zezi Krisi Dɪ pa o yagɪ tɔbɔɪ, yɪ Dɪ daari Dɪ ma-dɪ Dɪ zəŋ-o Dɪ pa o jəni Dɪ jazɪm ni Dɪ sɔŋɔ ni. ²¹ Kɔntɔ, Zezi Krisi laan mɔ te wəənu tɪɓ maama na jɪgɪ dam nabiinə baŋa ni tɪn. Kɔ na yɪ pwa dɪ dɪdɛɛra maama dɪ wɔŋɔ tiinə maama, o dam dɪm dwe tɪ maama. Kɔ na yɪ zɪm wəənu tɪm dam, naa jwa wəənu tɪɓ na lagɪ tɪ ba tɪn dɪ, Zezi yɪrɪ dɪm mɔ dwe yɪra yalɔ maama ba na

bə tɪn. ²² Wɛ ma kwe wəənu maama Dɪ kɪ Zezi Kɪsi dam kuri nɪ, yɪ Dɪ daaru Dɪ tɪŋ-o sɪ o taa yɪ o nɔn-kɔgɔ kɔm yuutu, sɪ o taa te woŋo maama. ²³ Zezi kɔgɔ kɔm mɔ nyɪ dɪ o yɪra yam, kɔ yɪ wɔntɔ mɔ ŋwɪ ba wɔnɪ, yɪ wɔntɔ mɔ pɔi woŋo maama wɔra weyuu dɪ tɪga baŋa je maama nɪ.

2

Nywɪ-dɔŋa kalɔ Wɛ na pɛ dɪbam tɪn

¹ Abam dɛɛn yɪ nɔɔna balɔ na ba jɪgɪ ŋwɪa kalɔ na nuŋi Wɛ te, á na vɪn Wɛ ni yɪ á kɪ lwarɪm tɪn ŋwaanɪ. ² Á dɛɛn ma tɔgɪ cwe sɪlɔ na yɪ lɔgɔ baŋa wo-yɔɔrɔ cwe tɪn, yɪ á daaru á tɔgɪ sɪtaana-pɛ wɔlɔ na te weyuu tɪlampolo ciciri sɪm tɪn. Wɔntɔ mɔ yɪ sɪtaanɪ dɪlɔ laan na te balɔ na vɪn Wɛ ni tɪn. ³ Dɪbam maama dɛɛn tɔgɪ nɔɔna bam kɔntɔ cwe sɪm mɔ, yɪ dɪ kɪ wo-zɔɔna yalɔ dɪ fra na zɔurɪ tɪn. Dɪ ma yəni dɪ kɪ wo-zɔɔna nɪ dɪ wɔbɔŋa dɪ dɪ yɪra na lagɪ te tɪn. Dɪbam dɛɛn na yɪ te tɪn mɔ brɪ nɪ Wɛ ban-zɔŋɔ kɔm ya maŋɪ sɪ kɔ ba dɪbam baŋa, nɪnɛɛnɪ nɔɔna maama dɪ te.

⁴ Kɔ daaru Wɛ nan tiini Dɪ jɪgɪ nɔɔna ŋwaŋa kɔ gaalɪ. Dɪ maa soe dɪbam zanzan. ⁵ Kɔntɔ ŋwaanɪ mɔ Dɪ pɛ dɪbam maama Dɪ ŋwɪ-dɔŋa kam Zezi Kɪsi ŋwaanɪ. Wɛ na zəni dɪbam kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ maŋa kalɔ dɪbam dɛɛn na je dɪ lwarɪm dɪm wɔnɪ tɪn mɔ. Wɛ vrɪ dɪbam Dɪ yagɪ zaanɪ mɔ. ⁶ Wɛ pɛ dɪ tɔgɪ dɪ Zezi dɪ bi dɪ na Dɪ ŋwɪ-dɔŋa kam, yɪ Dɪ daaru Dɪ zəŋi dɪbam sɪ dɪ tɔgɪ dɪd-o dɪ na jəŋə je Dɪ sɔŋɔ kɔm nɪ. ⁷ Wɛ na kɪ dɪbam lanyɪranɪ Zezi ŋwaanɪ kɔntɔ tɪn, kɔ yɪ sɪ kɔ taa brɪ nɔɔna maŋa kalɔ na bɪnɪ tɪn nɪ Dɪ zaanɪ dɪm tiini dɪ

daga mu. ⁸ Bɛɛwaaɔ Wɛ vrɪ abam lwarɪm wɔnɪ zaanɪ mu, á na kɪ á wɔ-dɪdɔa dɪ Zezi tɪn ɲwaaɔ. Kɔ daɪ abam tɪtɪ dam, kɔ yɪ Wɛ pɛɛrɪ mu. ⁹ Kɔ daɪ abam tɪtɔɲ-ɲɔna ɲwaaɔ, sɪ nɔɔn-nɔɔnɔ yɪ zaɲɪ o ba o tee o tɪtɪ Wɛ yigə nɪ. ¹⁰ Wɛ mu mɔɔnɪ dɪbam. Dɪ ma pa dɪbam Dɪ ɲwɪ-dɔɲa kam Zezi Krisi ɲwaaɔ, sɪ dɪ taá kɪ kəm-laarɔ tɪlɔ Dɪ na maɲɪ Dɪ tɪɲɪ Dɪ pa dɪbam sɪ dɪ kɪ tɪn.

Balɔ na sɛ Zezi tɪn laan jigi dwi dɪdɔa mu

¹¹ Abam nan maɲɪ sɪ á guli á dɛɛn na yɪ te yɪ Wɛ ya ta wɔ vrɪ abam lwarɪm wɔnɪ tɪn. Ba wɔ lɔgɪ abam Zwifə bam wɔnɪ. Á yɪ dwi-gɛ tiinə mu, yɪ Zwifə bam na brɪ ba tɪtɪ nɪ ba yɪ Wɛ nɔɔna yɪ ba goni ba bəkəri tɪn mu yáalɪ abam dɪ á na yəri á bəkəri gonim tɪn. Bantɔ na goni ba bəkəri te tɪn, kɔ yɪ nyunyɔgɔ kulɔ nabiinə na kɪ tɪn mu. ¹² Kantɔ maɲa kam nɪ, abam dɛɛn yəri Zezi Krisi. Á dɛɛn tɔgɪ á təri Yisɪrayɛlɪ dwi tiinə balɔ Wɛ na kuri tɪn wɔnɪ. Abam yigə dɛɛn tɔgɪ ka tərə dɪ Wɛ cullu tɪlɔ Dɪ na mɛ Dɪ go ni dɪ Dɪ nɔɔna bam tɪn wɔnɪ. Á dɛɛn na ɲwɪ ɲwɪa kalɔ lɔgɔ baɲa nɪ tɪn, Wɛ təri á tee nɪ, yɪ á ba jɔgɪ tɪna dɪ kulɔkulɔ. ¹³ Kɔ daari lele kuntɔ abam na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn, kɔ yɪ wɔntɔ na tɪgɪ yɪ o jana kam nuɲɪ tɪn ɲwaaɔ mu pɛ á twe dɪ Baɲa-Wɛ, yɪ abam dɛɛn ya baɲwe dɪ Dɪ.

¹⁴ Zezi Krisi mu pɛ dɪbam wɔ-zuru, yɪ o paɪ ywəəni wɔ dɪbam tɪtarɪ nɪ. Wɔntɔ mu pɛ Zwifə bam dɪ dwi-gɛ tiinə bam maama ji dwi dɪdɔa. O ma saari sisəni dɪlɔ ya na pwe-ba yɪ ba culi daanɪ tɪn. ¹⁵ O na sɛ o pa o tɪtɪ sɪ ba gɔ-o tɪn mu pɛ Zwifə bam cullu tɪm dɪ tɪ na brɪ kulɔ maama

tɪn ji kafɛ. Kuntɔ mɔ o fɔgi Zwifə bam dɪ dwi-ge tiinə bam o ki daani, sɪ ba maama ji dwi didɔba ba na ŋwi did-o tɪn ŋwaani. ¹⁶ Ba maama laan na jigi dwi didɔba kuntɔ tɪn, o ma kwe ba dɪ We daani, o na tigi tɔɔn-dagara kam banɔ nɪ tɪn ŋwaani. O tɔɔnɪ dɪm ŋwaani mɔ o pe ba daa ba culi daani.

¹⁷ Zezi Krisi mɔ tu o tɔɔli We kwər-ywəŋə kam sɪ dɪbam maama dɪ We fɔgi daani, kɔ na yɪ abam dwi-ge tiinə balɔ dɛɛn na banwe dɪ DI tɪn, naa dɪbam Zwifə balɔ na maŋɪ dɪ batwari dɪ DI tɪn. ¹⁸ Zezi Krisi ŋwaani mɔ, dɪbam maama jigi cwəŋə sɪ dɪ twe dɪ Ko We te, We Joro kɔm na yɪ didɔba yɪ kɔ wɔ dɪ maama tee nɪ tɪn ŋwaani.

¹⁹ Kuntɔ, abam balɔ na yɪ dwi-ge tiinə tɪn, á daa dai vərə, á nan dai dwi-ge tiinə daga. Abam laan yɪ dwi didɔba mɔ dɪ We nɔɔna bam, yɪ á tɔgi á yɪ DI sɔŋɔ kɔm biə. ²⁰ Abam tɔgi á yɪ We kɔgɔ kɔm nɔɔna mɔ, yɪ kɔgɔ kɔm kuntɔ nyɪ dɪ digə mɔ te. Zezi tɪntɔŋna bam dɪ We nijɔŋnə bam mɔ cwi digə kam kuntɔ kuri. Zezi Krisi mɔ yɪ kandwe dɪlɔ na paɪ digə kam zɪga lana tɪn. ²¹ O maa pa digə kam lɔɔm maama tɔgi daani lanyɪranɪ, yɪ o pa ka puli ka daga, sɪ ka taa yɪ dɪ Yutu wɔm nyɪm o nɔɔna bam na wɔ ta zul-o da tɪn ŋwaani. ²² Abam dɪ tɔgi á wəli We nɔɔna bam wɔnɪ mɔ á na ŋwi dɪ Zezi tɪn ŋwaani. Kuntɔ, abam nyɪ dɪ We digə kalɔ DI na wɔra DI lɔa, sɪ DI taa zɔɔri ka wɔnɪ dɪ DI Joro kɔm tɪn mɔ.

Pooli na tɔŋi dwi-ge tiinɛ tɪtari ni te tɪn

¹ Kɔntɔ ɲwaanɪ mɔ amɔ Pooli yɛni a loori Wɛ a pa abam. A na tɔɔli Zezi Krisi kwɛrɛ kam a brɪ abam dwi-ge tiinɛ tɪn mɔ pɛ ba kɪ-nɪ pɪna digɛ ni. ² Abam nan ni nɪ, tɪtɔŋi dɪɓ Wɛ na pɛ-nɪ sɪ a tɔŋi abam ɲwaanɪ tɪn, kɔ yɪ sɪ a tɔɔli Dɪ zaanɪ kwɛrɛ kam mɔ a brɪ abam. ³ Kɔ yɪ Wɛ mɔ vɪrɪ amɔ sɪ a wantɪ a lwarɪ Dɪ cɪga kalɔ na sɛgi tɪn. Kɔntɔ mɔ amɔ maŋɪ a pɔpɔni cɪga kam kɔntɔ taanɪ fɪnfɪn a brɪ abam. ⁴ Abam nan na karɪmɪ amɔ na pɔpɔni kɔɓ tɪn, á wɔ lwarɪ ni amɔ ni Zezi Krisi cɪga kalɔ na sɛgi tɪn kuri lanyuranɪ. ⁵ Faŋa faŋa tɪn Wɛ wɔ pɛ nabiinɛ lwarɪ Dɪ cɪga kam kɔntɔ. Dɪ laan nan mɛ Dɪ Joro kɔm mɔ Dɪ vɪrɪ Zezi tɪntɔŋna bam dɪ Dɪ nijɔŋnɛ bam sɪ ba lwarɪ-ka. ⁶ Cɪga kam kɔntɔ mɔ yɪ sɪ Dɪ pa dwi-ge tiinɛ balɔ na ɲwɪ dɪ Zezi Krisi tɪn tɔgi ba na wo-laarɔ tɪɓ Dɪ na lagɪ Dɪ pa Zwifɛ balɔ na sɛ Dɪ kwɛr-ywɛŋɛ kam tɪn, sɪ ba dɪ tɔgi ba ji dwi dɪdɔa dɪ Zwifɛ bam, sɪ ba laan jɔŋi kɔɓ Wɛ na goni ni sɪ Dɪ pa Dɪ nɔɔna bam tɪn.

⁷ Kɔ yɪ yu-yoŋo mɔ yɪ Wɛ kuri-nɪ sɪ a ji Dɪ kwɛr-ywɛŋɛ kam tɪntɔŋnɔ, yɪ Dɪ pa-nɪ dam Dɪ tɪtɔŋi dɪm ɲwaanɪ. ⁸ Amɔ nan mɔ yɪ wɔɓ na tiini a muri Wɛ nɔɔna bam maama wɔni tɪn, yɪ Wɛ daa ta pa-nɪ tɪtɔŋ-ɲɔm dɪm kɔntɔ, sɪ a taa ve dwi-ge tiinɛ te a brɪ-ba Dɪ kwɛr-ywɛŋɛ kam, sɪ ba lwarɪ Zezi Krisi wo-laarɔ tum na tiini tɪ dagɪ te, yɪ nɔɔn-nɔɔnɔ bá wantɪ o lwarɪ-tɪ o ti. ⁹ Amɔ nan maŋɪ sɪ a pa nabiinɛ mɔ lwarɪ Wɛ cɪga kam na tɔgi cwe sɪɓ tɪn. Kɔ na zɪgi pulim ni tɪn, Wɛ dɪɓ na kɪ wɛɛnu maama tɪn mɔ pɛ cɪga kam kɔntɔ sɛgi, kɔ ba kɔ yɪ zɪm. ¹⁰ Dɪ laan ma tɔgi Zezi kɔgɔ

kum ηwaanɩ Dɩ pa dɩdɛera dɩ pwa balɩ maama na jɩgɩ dam weyuu tɩlampolo kum nɩ tɩn lwarɩ Dɩ swan yam dwi tɛri tɛri na yɩ te. ¹¹ Wɛ tagɩ dɩ Yuutu Zezi Krisi ηwaanɩ mu Dɩ kɩ kɔntɔ, nɩ Dɩ na maɩ Dɩ lɩ wɔbɔɩa sɩ Dɩ kɩ kɔlɔ pulim nɩ tɩn. ¹² Dɩ na ηwɩ dɩ Zezi Krisi tɩn, o maa paɩ dɩ jɩgɩ baarɩ yɩ o pa dɩbam cwɛɩɩ sɩ dɩ wanɩ dɩ twe Wɛ te sɩ dɩ yɩ taá kwarɩ fɔbɩ, dɩ na kɩ dɩ wɔ-dɩdɔa dɩd-o tɩn ηwaanɩ. ¹³ Abam nan yɩ pa á wɔrɔ cɔgɩ sɩ á ga baarɩ dɩ amɔ na yaarɩ te abam ηwaanɩ tɩn, sɩ kɔ yɩ abam yuu zɛɩim ηwaanɩ mu.

Zezi sono kum na yɩ te tɩn

¹⁴ Kɔntɔ ηwaanɩ mu amɔ yɛni a kuni doonɔ dɩ Ko Wɛ yɩgɩ nɩ a loori-Dɩ abam ηwaanɩ. ¹⁵ Kɔ na yɩ weyuu nɩ naa lɔgɔ baɩa nɩ, balɩ maama nɔɔna na jɩgɩ-ba ba bɛ nɩ ba kwɛ tɩn kuri nunɩ Wɛ na yɩ dɩbam Ko tɩn te mu. ¹⁶ Amɔ yɛni a loori Wɛ mu, sɩ Dɩ pa Dɩ Joro kum pa á bɩcara na dam, Dɩ paarɩ-zulɔ na dagɩ tɩn ηwaanɩ, ¹⁷ sɩ Zezi Krisi taa tigi á wɔbɔɩa nɩ, dɩ á na kɩ á wɔ-dɩdɔa dɩd-o tɩn ηwaanɩ. Amɔ ta loori-Dɩ mu sɩ Dɩ pa á taá ηwɩ sono wɔbɩ, sɩ á zɩgɩ kɛɩkɛɩ nɩ tiu nɛ na kwarɩ tɩga nɩ te tɩn, ¹⁸ sɩ á wanɩ á wɛli dɩ Wɛ nɔɔna bam maama á lwarɩ Zezi Krisi sono kum na maɩ te tɩn. Zezi Krisi sono kum na tiini kɔ dagɩ te tɩn nyɩ dɩ wɔɩo na tiini kɔ yalma kɔ dwarma kɔ yɩ baɩa baɩa yɩ kɔ luunɔ zanzan tɩn mu. ¹⁹ O sono kum nan dwe sɩ nabiinɔ lwarɩ kɔ na yɩ te tɩn. Wɛ nan wɔ pa abam lwarɩ-kɔ, sɩ Dɩ ηwɩa kam laan su á bɩcara maama.

²⁰ Pa-na dɩ zuli Wɛ dɩlɔ na wai wɔɩo maama Dɩ kɩ tɩn, dɩ Dɩ na yɛni Dɩ zɛni dɩbam dɩ Dɩ dam

dɪm, yɪ kʊ tiini kʊ dwe kʊlʊ maama dɪbam na wó wani dí bɔŋɪ naa dí loori-DI tɪn. ²¹ Baŋa-Wɛ maŋɪ sɪ DI na zulə DI nɔn-kɔgɔ kʊm maama tee nɪ Zezi Krisi ŋwaanɪ, sɪ kʊ taa ve maŋa kalʊ na ba ti tɪn. Amina.

4

Zezi Krisi kɔgɔ kʊm yɪ dwi dɪdʋa mʊ

¹ Amʊ na wʊ pɪna digə nɪ dí Yuutu wʊm ŋwaanɪ tɪn, a loori abam sɪ á taá tɔgɪ cwə-laa sɪ kʊ maŋɪ dɪ Wɛ na bɔŋɪ abam sɪ á taá tɔgɪ te tɪn. ² Kʊ maŋɪ sɪ á tu á tɪtɪ mʊ, sɪ á taá jɪgɪ wʊ-bono maŋa maama, sɪ á daari á taá jɪgɪ wʊ-zuru, sɪ á taá wəli daanɪ dɪ sono. ³ Kwaanɪ-na sɪ á taá jɪgɪ wʊbɔŋ-dɪdʋɪ nɪ Wɛ Joro kʊm na pɛ abam te, sɪ á wəli daanɪ sɪ yazurə taa wʊ á tɪtarɪ nɪ. ⁴ Zezi kɔgɔ kʊm yɪ dwi dɪdʋa mʊ, Wɛ Joro kʊm dɪ yɪ dɪdʋa mʊ, nɪ Wɛ na bɔŋɪ abam sɪ á taá tɔgɪ-DI yɪ á jɪgɪ tɪna dɪdʋa dɪ DI te tɪn. ⁵ Dɪbam maama jɪgɪ Yuutu dɪdʋa mʊ, dí na kɪ dí wʊ-dɪdʋa dɪd-o te tɪn dɪ yɪ bɪdʋɪ mʊ. Dí na miisi na wɔnɪ tɪn dɪ yɪ wɔŋo dɪdʋa mʊ. ⁶ Wɛ yɪ dɪdʋa mʊ, DI maa yɪ dɪbam maama Ko. Dɪntʊ mʊ yɪ dɪbam maama Yuutu, yɪ DI wʊ dɪbam maama tee nɪ, yɪ DI kwəri DI wʊ dɪbam maama wɔnɪ.

⁷ Dɪbam dɪdʋa dɪdʋa jɔŋɪ pɛɛrɪ dwi təri təri mʊ, kʊ maŋɪ dɪ Zezi Krisi na lagɪ sɪ o pa dɪbam te tɪn, ⁸ nɪ kʊ na pɔpɔnɪ Wɛ tɔnɔ kʊm wɔnɪ kʊ wɪ:

«O na diini wɛyuu tɪn,
o kalɪ o dʋna bam o pɪ,
yɪ o daari o maŋɪ o pɛɛra yam o pa nɔɔna.»

⁹ Kɔ na pɔpɔntɩ kɔ wɩ, o diini tɩn, kɔ kuri mu bɛɛ? Kɔ lagɩ kɔ ta nɩ o dɛ yigə o tu tɩga baɲa yɩ o tu o kwaari ka kuri mu. ¹⁰ Wɔɔɔ na tu tɩga baɲa kɔntɔ tɩn daa ta mu diini wɛyuu, o kɛ Wɛ-sɔŋɔ wəənu tɩm maama yigə, sɩ o pa wəənu tɩɔ maama na wɔra tɩn taa jigɩ kuri. ¹¹ Kɔ yɩ wɔntɔ mu pɛ o nɔɔna bam pɛera dwi təri təri, o pɛ ba badaara yɩ o tɩntɔŋna, badaara maa yɩ Wɛ nijɔŋnə, badonnə maa tɔɔɩ Wɛ kwər-ywəŋə kam, babam maa nii o nɔɔna bam baɲa nɩ, yɩ badonnə brɩ o nɔɔna bam Wɛ cɩga kam.

¹² Zezi Krisi nan pɛ pɛera yam kɔntɔ, sɩ o nɔɔna bam wanɩ ba na dam mu ba taa tɔŋɩ ba zəni daanɩ, sɩ kɔ pa o kɔgɔ kɔm maama fɔgɩ kɔ kɩ daanɩ sɩ kɔ puli, ¹³ sɩ kɔ pa dí maama laan ji wɔŋo didɔva dí na lwarɩ Wɛ Bu wɔm yɩ dí kɩ dí wɔ-didɔva did-o tɩn ŋwaanɩ. Dí wɔbɔŋa laan wó tiini ya bɩ lanyɩranɩ, sɩ dí maŋɩ lanyɩranɩ nɩ Zezi Krisi na maŋɩ fasi te tɩn. ¹⁴ Kɔntɔ, dí wɔbɔŋa laan wó bɩ, ya daa bá ta ve yigə dɩ kwaga nɩ bu-balwa wɔbɔŋa na yɩ te tɩn, yɩ dí daa bá jɔŋɩ nɔɔna zaasɩm mwalɩ mwalɩ nɩ viɩ na fuli wəənu kɔ yagɩ yigə dɩ kwaga te tɩn. Dí daa bá sɛ sɩ dí tɔgɩ nɔɔna balɔ na kɩ sɩsɩna ba ganɩ ba donnə sɩ ba tɩsɩ tɩn. ¹⁵ Dí nan wó ta brɩ Wɛ cɩga kam dɩ sono mu, sɩ kɔ pa dí tiini dí bɩ wɔŋo maama wɔnɩ, sɩ dí taá ŋwɩ dɩ Zezi Krisi wɔɔɔ na yɩ dɩbam Yuutu tɩn. ¹⁶ Zezi kɔgɔ kɔm nyɩ dɩ o yɩra mu, yɩ wɔntɔ mu pai o yɩra yam je sɩm maama tɔŋɩ sɩ wəli daanɩ. Sɩ nan yɩ təri təri mu, yɩ sɩ maama wəli daanɩ sɩ tɔŋa. Kɔntɔ ŋwaanɩ, wɔɔɔ maama

na yi Zezi kɔgɔ kum nɔɔnu tin na tuni tituni dilu Zezi na pe-o tin, kuu pa o kɔgɔ kum maama bi yi ku puli di sono.

Nwi-dɔŋa kalu We na pe dibam tin

¹⁷ Amu nan lagi a kaani abam di Yuutu Zezi nwaani, si a daa yi taá togi cwe silu balu na yeri We tin na togi di ba wubɔŋ-yɔɔru tum tin.

¹⁸ Bantu wubɔŋa yi lim mu, yi ba nwia kam ba togi We nwia na yi te tin, benwaani ba wu lwaru We ciga kam ba wubɔŋa na tigi tin nwaani.

¹⁹ Ba maa ba kwari cavura, yi ba tiini ba ki lwarum dwi maama di digiru wo-zɔɔna kɛnɛ yalu maama ba wubɔŋa na zua ku ja gaali tin nwaani.

²⁰ Abam na lwaru Zezi Krisi ciga kam tin, ku dai si a taá ki kikiɛ yantu don. ²¹ Abam nan na ni Zezi taani dum, yi ba sunu ba bri abam o ciga kam tin, ²² ba bri abam si a yagi a nwi-donɔ kam mu di ka na pe a yi te tin. A nwi-donɔ kam kuntu mu lagi ka cɔgi abam, di ka na ganu abam si a fra taa zɔru wo-yɔɔru tilu na ba jigi kuri tin. ²³ A wubɔŋa maama nan manu si ya lani ya ji wubɔŋ-dɔura mu, ²⁴ si a daari a taá nwi We nwi-dɔŋa kalu DI na pe abam tin. Nwi-dɔŋa kam kuntu yi We titi nwia mu, yi ka pai a togi ciga di wu-pono cwɛŋɛ.

²⁵ Kuntu nwaani, pa-na di yagi vwan fom, si di daari di taá te ciga di bri daani, di maama na yi dwi didwi tin nwaani. ²⁶ Abam wulu na jigi ban-zɔŋɔ di o don, o yi se si ku pa o ki wu-balɔɔ, si o daari o li-ku o wunu lila ku loori we na wu zɔ tin. ²⁷ A yi zanu a pa sutani na lanja

dɪ wani abam. ²⁸ Wɔɔɔ ya na ŋɔni tɪn daa yi taa ŋɔna. O nan maŋi si o kwaani o tɔŋi o pa o titi mu dɪ cɪga, si o daari o wani o zani balɔ yinigɔ na jigi-ba tɪn dɪ. ²⁹ A yi pa á ni-taani taa jigi lwarim. Nan taá ŋɔɔni-na taani dilɔ na wɔ pa nɔɔna na dam We cwɛŋɔ kam wɔni, yi dɪ daari dɪ zani-ba lanyirani ni ba na lagi zənə te tɪn. ³⁰ A yi pa We Joro kum wɔ cɔgi dɪ á na ki kulɔ tɪn, bɛŋwaani kuntu mu yi nyinyugɔ kulɔ We na pɛ abam si kɔ bri ni á yi DI nɔɔna tɪn, si DI sariya dɛ dɪm na yiə, si DI laan ba DI vri abam lwarim dwi maama wɔni. ³¹ Yagi-na pu-sɪŋa dɪ ka-culidaani dɪ ban-zɔŋɔ, si á daari á yagi kantɔɔ dɪ tru dɪ wɔ-lɔŋɔ dwi maama. ³² Taá nigɪ-na daani, si á daari á taá jigi da-ŋwana. Taá yagi-na á ma cɛ daani, ni We na yagi DI ma cɛ abam Zezi Krisi ŋwaani te tɪn.

5

Dí na maŋi si dí taá ŋwi pooni wɔni te tɪn

¹ Abam na yi We bu-sonnu tɪn, á taá ki ni We na ki te tɪn. ² Taá soe-na daani ni Zezi Krisi na soe dɪbam te tɪn. Wuntu mu se si o lani dɪbam yuu ni o ti dí lwarim ŋwaani. O ma ma o titi o ki kaanum dilɔ na poli We wɔ yi dɪ lwəm ywəmmə dɪ DI tɪn.

³ Abam yi We nɔɔna mu. Kuntu, kɔ wɔ maŋi si á pa wo-zɔɔna kikiə dɪ boorim dwi maama taa wɔ á wɔni, naa á taá yi wo-swən-nyina. A bri á yi pa ba ni wəənu tɪm kuntu taani abam titari ni.

⁴ Kɔ na yi cɔgim-ŋwe dɪ bitar-jwəəru dɪ bitar-digiru dwi maama, tuntu wɔ maŋi dɪ abam. A nan maŋi si á taá ki We le mu maŋa maama.

⁵ Nan taá ye-na ní, nɔɔnɔ wɔlɔ maama na kí wo-zɔɔna naa boorim, naa wɔlɔ na yí wo-swɛn-nyim tɪn, kɔntɔ tu bá fɔgi o na kulɔkulɔ Zezi Krisi dɪ Baŋa-Wɛ paari dɪm wɔnɪ. Nɔɔnɔ na yí wo-swɛn-nyim, kɔ brɪ ní o pa tɪntɔ mɔ zúlə, yí o daari Wɛ o yagi.

⁶ Nan yí pa-na nɔɔn-nɔɔnɔ ganɪ abam dɪ bitar-yɔɔrɔ. Kəm-balwaarɔ tɪm kɔntɔ doŋ mɔ lagi tɪ pa Wɛ ban-zɔŋɔ kum sunɪ kɔ ba kɔ cɔgi balɔ na vɪn Dɪ ní tɪn. ⁷ Kɔntɔ ŋwaanɪ ja-na á tɪtɪ dɪ balɔ na kí kɔntɔ doŋ tɪn. ⁸ Abam dɛɛn ya yəri Wɛ, yí kɔ pa á wɔ lim wɔnɪ. Abam nan na tu á ŋwɪ dɪ dí Yuutu Zezi Krisi tɪn, kɔ pɛ pooni laan wɔ á tee ní. Á taá ŋwɪ-na sɪ kɔ manɪ dɪ balɔ na ve pooni wɔnɪ tɪn na ŋwɪ te tɪn. ⁹ Bɛŋwaanɪ kənə yalɔ maama na yí pooni nyim tɪn mɔ yí lanyɪranɪ, dɪ wəənu tɪlɔ maama na jɪgi cɪga tɪn. ¹⁰ Á nan kwaanɪ sɪ á lwarɪ wəənu tɪlɔ maama na sui dí Yuutu Zezi wɔbɔŋa tɪn. ¹¹ Ja-na á tɪtɪ sɪ á yí tɔgi wo-yɔɔrɔ tɪlɔ na yí lim nyim tɪn, sɪ á daari á pa nɔɔna lwarɪ jaja ní wəənu tɪm kɔntɔ ba lana. ¹² Bɛŋwaanɪ, wəənu tɪlɔ nɔɔna bam kɔntɔ na yəni ba səgi ba kí tɪn tiini tɪ jɪgi cavura sɪ dí ŋɔɔnɪ-tɪ. ¹³ Abam nan na pɛ Wɛ pooni dɪm brɪ wɔŋo maama kuri jaja, nɔɔna laan wɔ lwarɪ ní tɪ yí balɔrɔ. ¹⁴ Bɛŋwaanɪ wɔŋo kulɔ maama kuri na lwarɪ jaja tɪn laan wɔ pooni yigə ní mɔ. Kɔntɔ mɔ kɔ tagɪ kɔ wɪ:

«Wɔlɔ na dɔ tɪn zanɪ wɛɛnɪ,

sɪ n bi n yagi tɔnɪ,

sɪ Zezi Krisi ŋwɪa kam pooni taa wɔ nɔm tee ní.»

15 Á nan fɔgi á ci á tɪti dɪ á na tɔgi cwəŋə kalɔ tɪn, sɪ á taá jɪgi wɔbɔŋ-ŋɔna, sɪ á yɪ taá yɪ nɪɛɛnɪ balɔ na wɔ lwarɪ Wɛ cɪga kam tɪn te. 16 Dɪbam na ŋwɪ maŋa kalɔ wɔnɪ zɪm tɪn jɪgi kəm-balwaarɔ zanzan. Kɔntɔ ŋwaanɪ, Wɛ na pɛ abam pwələ sɪ á tɔŋɪ kulɔ tɪn, kɪ-na-kɪ lanyiranɪ. 17 Á yɪ taá tɔgi-na jwərim cwəŋə, á nan kwaanɪ á lwarɪ kulɔ dí Yuutu Zezi na lagi sɪ á taá kɪ tɪn. 18 Yɪ taá yɪ nɔɔna balɔ na nyɔ sana ba su ba bugi tɪn, sɪ kɔntɔ paɪ á ŋwɪa cɔgi mɔ. Á nan za pa-na Wɛ Joro kɔm su á bɪcara lanyiranɪ. 19 Á taá leeni Wɛ ləŋ-ŋwɪ dɪ Wɛ tiə le dɪ Wɛ Joro kɔm na pɛ abam le sɪlɔ tɪn á brɪ daanɪ. Taá leeni-na zulə le sɪm kɔntɔ á pa dí Yuutu Zezi Kriɪ dɪ á wɔ maama, 20 sɪ á taá kɪ dí Ko Wɛ le maŋa maama dɪ wɔŋɔ kulɔ maama Dɪ na pɛ abam tɪn dí Yuutu Zezi Kriɪ yɪrɪ ŋwaanɪ.

Baara dɪ ba kaana na maŋɪ sɪ ba taa soe daanɪ te tɪn

21 Á taá sɛ daanɪ á na kwarɪ Zezi Kriɪ tɪn ŋwaanɪ.

22 Kaana maŋɪ sɪ ba taa sɛ ba banna, nɪ ba na sɛ dí Yuutu Zezi te tɪn. 23 Bɛŋwaanɪ kaanɪ barɔ mɔ yɪ o yuutu, nɪ Zezi Kriɪ dɪ na yɪ o kɔgɔ kɔm Yuutu te tɪn. O kɔgɔ kɔm nyɪ dɪ o yɪra mɔ, yɪ wɔntɔ mɔ vrɪ-ba lwarɪm wɔnɪ. 24 Kɔntɔ, kaana dɪ maŋɪ sɪ ba sɛ ba banna mɔ wɔŋɔ maama wɔnɪ, nɪ Zezi kɔgɔ kɔm nɔɔna bam na sɛ o ni te tɪn.

25 Kɔ daari abam banna-ba, á maŋɪ sɪ á taá soe á kaana, nɪ Zezi Kriɪ dɪ na soe o kɔgɔ kɔm nɔɔna bam yɪ o sɛ o tɪ ba ŋwaanɪ te tɪn. 26 O nan tɪgi sɪ o pa ba taa yɪ Wɛ nɔɔna mɔ. O ma kwɛ-ba dɪ

o taani dɪm sɪ ba ji lanyɪranɪ nɪnɛɛnɪ ba na zaru woŋo dɪ na te tɪn. ²⁷ O fɔgi o kwɛ-ba kɪntɔ, sɪ o laan pa o kɔgo kɪm wani kɔ ba kɔ zɪgi o yigə nɪ dɪ paari-zulə mɔ, sɪ kɔ taa jɪgi lam, yɪ digiru dɪ cɔgɪm təri kɔ tee nɪ dɪ fɪnfɪn dɪ. Kɪntɔ tɪn, o nɔɔna bam wɔ ta jɪgi wɔ-poŋo o yigə nɪ, yɪ tusim tərə.

²⁸ Kɪntɔ, kan-banna maŋɪ sɪ ba taa soe ba kaana, nɪnɛɛnɪ ba na soe ba tɪtɪ yɪra yam te tɪn. Nɔɔnɔ wɔlɔ na soe o kaanɪ tɪn soe o tɪtɪ mɔ. ²⁹ Bɛɪwaaɪ nɔɔnɔ tərə o na vai o yɪra kwɛɛm. O nan nii o yɪra yam baŋa nɪ mɔ, yɪ o di wɔdiu o ma kɔnɪ-ya. Kɔ nan yɪ bɪdwɪ mɔ dɪ Zezi Krisi na nii dɪbam balɔ na yɪ o kɔgo kɪm baŋa nɪ te tɪn, ³⁰ dɪ na nyɪ dɪ o yɪra yam tɪn ŋwaaɪ. ³¹ Wɛ tɔnɔ kɪm nan tagɪ kɔ wɪ: «Nɔɔnɔ na di kaanɪ, o maŋɪ sɪ o pɔɔrɪ o tɪtɪ o ko dɪ o nu tee nɪ, sɪ o daari o jəni dɪ o kaanɪ wɔm, sɪ ba laan ji nɔɔnɔ dɪdɔa.» ³² Taanɪ dɪm kɪntɔ yɪ ta-ŋɔm mɔ, yɪ dɪ kuri ya səgi. Amɔ nan kwe-dɪ a ma maŋɪ Zezi Krisi dɪ o kɔgo kɪm woŋo mɔ. ³³ Kɔ nan yɪ cɪga mɔ dɪ abam dɪ, kan-barɔ maama maŋɪ sɪ o taa soe o kaanɪ nɪ o na soe o tɪtɪ te tɪn. Kaanɪ maama dɪ maŋɪ sɪ o taa zuli o barɔ mɔ.

6

Biə dɪ ba tiinə na maŋɪ sɪ ba taa ŋwɪ daanɪ te tɪn

¹ Biə-ba, abam na sɛ dɪ Yuutu Zezi tɪn, kɔ maŋɪ sɪ á taá sɛ á tiinə nɪ, sɪ kɔ maŋɪ kɪntɔ mɔ.

² «Ta n zuli n ko dɪ n nu.»

Wɛ niə yam maama wɔnɪ, mɔ dayigə ni dɪlɔ Dɪ na goni ni Dɪ wəli da Dɪ wɪ:

³ «Nmɔ na zuli n ko dɪ n nu,
nɪ na ywæni dɪ mɔmwɛ-dɛɛri lɔgɔ banɔ nɪ.»

⁴ Kɔ daari abam balɔ na yɪ biə kwə tɪn, sɪ á yɪ taá tiini á fɪ-ba á paɪ ba bana zaɲɪ. Nan taá kɔnɪ á biə bam lanyɪranɪ, sɪ á taá kwe-ba nɪ dí Yuutu Zezi cɪga kam na brɪ te tɪn.

Yum tiinə dɪ ba gambɛ na maɲɪ sɪ ba taa ŋwɪ daani te tɪn

⁵ Kɔ na yɪ abam balɔ na yɪ gambɛ tɪn, á taá tɔɲɪ á tɔgɪ á yum tiinə wɔbɔɲa. Taá kwarɪ-na-ba sɪ á tɔɲɪ dɪ yawala, nɪnɛɛnɪ á na wó tɔɲɪ á pa dí Yuutu Zezi te tɪn. ⁶ Kɔ nan dai ba na zɪgɪ ba nii abam maɲa kalɔ tɪn yɪranɪ mɔ á wó ta tɔɲɪ kɔntɔ sɪ ba tee abam. Taá tɔɲɪ-na dɪ á wɔ maama, sɪ á taá tɔgɪ Wɛ wɔbɔɲa na lagɪ te tɪn nɪnɛɛnɪ á yɪ Zezi Krisi titɪ gambɛ mɔ te. ⁷ Taá tɔɲɪ-na dɪ wɔpɔlɔ nɪnɛɛnɪ á tɔɲɪ dí Yuutu wɔm ŋwaanɪ mɔ te, sɪ kɔ dai nabiinə ŋwaanɪ. ⁸ Bɛɲwaanɪ abam ye nɪ nɔɔnɔ maama wó na ŋwɪrɔv dí Yuutu wɔm tee nɪ dɪ kəm-laarɔ tɪlɔ maama o na kɪ tɪn, kɔ na yɪ gambaa naa nɔɔnɔ wɔlɔ na te o titɪ tɪn dɪ.

⁹ Kɔ daari abam balɔ na yɪ gambɛ sɪm yum tiinə tɪn, á taá kɪ á gambɛ sɪm lanyɪranɪ dɪ kɔntɔ doɲ, sɪ á yɪ taá fugi-ba, bɛɲwaanɪ abam ye nɪ á maama jɪgɪ Yuutu didɔa mɔ o na wɔ Wɛ-sɔɲɔ nɪ, yɪ wɔntɔ mɔ te abam dɪ á gambɛ sɪm maama. Wɔntɔ nan tɔgɪ cɪga mɔ, o ba kuri nɔɔna daanɪ.

Wɛ na wó zəni dɪbam sɪ dí taá zɪgɪ dɪ baari te tɪn

¹⁰ Amɔ na lagɪ a ta kɔlɔ a ma a kweeli tɪn mɔ yɪ sɪ á taá zɪgɪ kəɲkəɲ dɪ á na ŋwɪ dɪ dí Yuutu

Zezi tɪn, sɪ á jɔŋi o dam-fɔɔ kɔm. ¹¹ Kwaanɪ-na á jɔŋi Wɛ zənə yam maama nɪnɛnɪ jara zɪla te, sɪ á wanɪ á fɔŋi á cɪ á tɪtɪ, sɪ sɪtaanɪ yɪ wanɪ abam dɪ dɪ sɪsɪna yam maama. ¹² Jara yam kɔntɔ nan dai dɪbam dɪ nabiinə jara. Kɔ yɪ dɪdaanɪ ciciri sɪlɔ maama na jɪŋi dam wɛyuu tɪlampolo nɪ tɪn mɔ. Sɪntɔ mɔ yɪ sɪtaanɪ jɪŋa dɪdɛera, yɪ sɪ jɪŋi dam lɔŋɔ kɔntɔ na yɪ lim tɪn baŋa nɪ. ¹³ Kɔntɔ ŋwaanɪ, jɔŋi-na Wɛ zənə yam maama á ma fɔŋi á cɪ á tɪtɪ, sɪ á wanɪ á vɪn sɪtaanɪ sɪ á zɪŋi dɪ baarɪ maŋa kalɔ na cana tɪn wɔnɪ, sɪ á na wanɪ jara yam, sɪ á ta taá zɪŋi kəŋkəŋ á zɪga kam je nɪ.

¹⁴ Nan fɔŋi-na á zɪŋi dɪ baarɪ, sɪ á taá jɪŋi Wɛ cɪga kam, nɪ á na vɔŋi á gwaarɔ dɪ kilɪ te tɪn, sɪ á daarɪ á taá kɪ lanyɪranɪ Wɛ yɪgə nɪ, sɪ kɔ wanɪ kɔ cɪ abam dɪ wo-lwaanɔ, nɪnɛnɪ á na zɔ luguru gwaarɔ á ma kwəli á nyɔɔna jara wɔnɪ te tɪn. ¹⁵ Á nan maŋi sɪ á kwaanɪ á tɔɔli Wɛ kwər-ywəŋə kalɔ na paɪ nɔɔna dɪ Wɛ fɔŋi daanɪ tɪn, nɪnɛnɪ á na zɔ natra sɪ kɔ zəni á vəŋə jara wɔnɪ te tɪn. ¹⁶ Á taá jɪŋi-na wɔ-dɪdɔba dɪ Wɛ maŋa maama, nɪnɛnɪ á na ze tɔn-tɪv kɔm ba na ma kɔŋi cɪna tɪn, sɪ á cɪ á tɪtɪ dɪ wo-lwaanɔ tu sɪtaanɪ cɪ-dɛera yam ya na jɪŋi minə tɪn, sɪ á wanɪ á pa ya maama dwe. ¹⁷ Ma-na Wɛ na vrɪ abam ŋwɪa te tɪn á ma cɪ á tɪtɪ, nɪ luguru yu-kwəli mɔ á pugə á yuu nɪ jara wɔnɪ te. Á ma-na Wɛ taanɪ dɪm á ma wəli á tɪtɪ, nɪ sɔ-zɔɔ te, Wɛ Joro kɔm na kɪ abam jɪŋa nɪ tɪn. ¹⁸ Á kɪ-na wəənu tɪm kɔntɔ maama dɪ Wɛ-loro sɪ Wɛ zəni abam. Á taá warɪ Wɛ maŋa maama nɪ Dɪ Joro kɔm na pɛ abam dam te tɪn. Taá jɪŋi-na á

titi, si á wɔ á wɔ lanyirani, si á taá loori We Di nɔɔna bam maama nɔɔna. ¹⁹ Taá loori-na We á pa amɔ di, si a na puri a ni si a ta taani, si Di pa-ni taani dilɔ a na wó nɔɔni tin, si a daari a na baari a bri nɔɔna Di kwɛr-ywɛnɛ kam, si a pa ba lwarɔ Di cɔga kalɔ ya na sɛgi tin. ²⁰ Ku yi kwɛr-ywɛnɛ kam kuntu nɔɔna mu We tɔni-ni si a taa bri nɔɔna. Ba nan ki-ni pɔna digɛ ni a na bri-ka tin nɔɔna mu. Nan taá loori-na We si Di zɛni-ni, si a taa wai a tɔɔli-ka di baari ni ku na manɔ si a taa ki te tin.

Tiim kwɛrɛ

²¹ Amɔ nan lagɔ si abam lwarɔ amɔ labari di a na wura a ki kulɔ tin mu. Kuntu nɔɔna a lagɔ a tɔni dí ko-bu-sono Tisiki si o ba abam te, si o fɔgi o ta amɔ labari maama di abam. Wuntu tɔni o pa dí Yuutu Zezi di yawala mu. ²² Amɔ lagɔ si o pa abam lwarɔ dibam labari, si ku pa á bicara pɛni tɔga ni.

²³ Dí Ko We di dí Yuutu Zezi Kri si wó pa dí ko-biɛ bam maama yazurɛ, si ba taa jɔgi da-sono di wɔ-dɔɔba. ²⁴ We wó pa balɔ maama na jɔgi dí Yuutu Zezi Kri si sono kulɔ na ba ti tin yu-yoɔ.

Wε Tɔno dɪ kasum

Kasem (Kassem): Wε Tɔno dɪ kasum New Testament

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Kasem)

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

993cfae5-b100-5981-87e7-5a648d773cb9